TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Dnro 7356/93/22

19.9.2022

Lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Lakivaliokunta tiistai 20.09.2022 klo 10.00 / HE 106/2022 vp / Asiantuntijakuuleminen

Apulaistietosuojavaltuutetun asiantuntijalausunto koskien HE 106/2022 vp

Asia

Tietosuojavaltuutetun toimistolle on toimitettu kuulemispyyntö koskien asiaa: HE 106/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annettua lakia, rikosrekisterilakia, pakkokeinolakia ja Suomen osallistumisesta Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön viraston (Eurojust) toimintaan annettua lakia.

Esityksen tarkoituksena on tehdä niiden EU:n jäsenvaltioiden, joilla on kolmansien maiden kansalaisten tuomioita koskevia tietoja, tunnistamista koskevaa keskitettyä järjestelmää (ECRIS-TCN) koskevasta EU:n asetuksesta johtuvat muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Lisäksi tarkoituksena on antaa asetusta täydentävän direktiivin täytäntöönpanolainsäädäntö.

ECRIS-TCN:n tarkoituksena on luoda keskitetty EU-tasoinen tietojärjestelmä, johon tehtävien hakujen avulla jäsenvaltiot voivat tunnistaa muita jäsenvaltioita, joilla on kolmansien maiden kansalaisten rikostuomioita koskevia tietoja. ECRIS-TCN sisältäisi jäsenvaltioissa tuomittujen kolmannen maan kansalaisten henkilöllisyyden määrittämistä koskevia tietoja mukaan lukien sormenjälkitietoja. Varsinaisia rikosrekisteritietoja säilytettäisiin jatkossakin jäsenvaltioiden kansallisissa rikosrekistereissä. ECRIS-TCN täydentää eurooppalaista rikosrekisteritietojärjestelmää ja mahdollistaa kolmansien maiden kansalaisia koskevien yksittäisten rikosrekisteritietoja koskevien pyyntöjen kohdentamisen jäsenvaltioihin, joissa tuomiotietoja on.

Asiantuntijalausunto

Apulaistietosuojavaltuutettuna kiitän mahdollisuudesta lausua asiassa erityisesti tietosuojan näkökulmasta.

Rekisterinpitäjän vastuu ja rekisteröityjen oikeudet

Apulaistietosuojavaltuutettuna pidän perusteltuna, että siltä osin kuin ECRIS-TCN-asetus mahdollistaa kansallisia ratkaisuja, kansallisesti käytettäisiin liikkumavaraa siten,

että nyt säädettävänä olevassa lakikokonaisuudessa henkilöiden tietosuojaan ja yksityisyyden suojaan puututtaisiin ainoastaan siinä laajuudessa kuin se on tarpeellista/välttämätöntä asetuksen täytäntöönpanon kannalta. Hallituksen esityksestä on arvioni mukaan nähtävissä, että valmistelussa on huomioitu tietosuoja- ja tietoturvanäkohtia. Korostan, että erityisesti välttämättömyyskriteeri on huomioitava säädettäessä arkaluonteisten tai erityisiin henkilötietoihin kuuluvien tietojen käsittelystä. Tässä esityksessä näitä tietoja ovat ainakin rikostuomioita ja rikoksia koskevat henkilötiedot sekä biometrisinä tietoina käsiteltävät sormenjälkitiedot ja kasvokuvatiedot. Asianmukaisena ehdotuksena voidaan pitää sitä, että Suomi ei lähde ottamaan ja tallentamaan ECRIS-TCN:ään kasvokuvia ja että Suomelle saapuviin kasvokuviin on oikeus vain Oikeusrekisterikeskuksella.

Ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyn minimointivaatimuksen on pidettävä tarkoituksenmukaisena, että pakkokeinolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset, joiden nojalla kolmannen maan kansalaiselta voitaisiin ottaa ECRIS-TCN-asetuksessa säädettyä tarkoitusta varten sormenjäljet, jos hänet olisi lainvoimaisesti tuomittu vähintään kuuden kuukauden vankeusrangaistukseen ja sormenjälkiä ei olisi otettu jo rikoksen esitutkinnassa. Ehdotus vastaisi ECRIS-TS:n asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohdan osalta ensimmäistä vaihtoehtoa, jonka katsotaan johtavan rajoitetumpaan sormenjälkien keräämiseen.

ECRIS-TSN-järjestelmä perustuu jäsenvaltioiden syöttämiin tietoihin siten, ettei sillä ole EU-tason rekisterinpitäjää vaan ainoastaan EU-tason käsittelijä eli eu-Lisa EU:n rikosrekisteriasetuksen (2019/816) 23 artiklan 2 kohdan mukaan. Kyseisen 23 artiklan 1 kohdan mukaan kukin keskusviranomainen katsotaan sovellettavien unionin tietosuojasääntöjen mukaiseksi rekisterinpitäjäksi, kun kyseisen keskusviranomaisen jäsenvaltio käsittelee henkilötietoja tämän asetuksen nojalla. Kyse on hyvinkin laajasta rekisterinpitäjän vastuun määrittelystä kattaen ei vain yksittäisten tietojen syöttämistä ja korjaamista, vaan myöskin keskusjärjestelmän kansallista käyttöä ja sen valvontaa niin etukäteen kuin jälkikäteen esimerkiksi ECRIS-TCN-asetuksen 31 artiklassa tarkoitettujen lokitietojen avulla.

Hallituksen esityksessä on arvioitu, että Oikeusrekisterikeskuksen työmäärä lisääntyy ei vain tietoteknisten valmiuksien rakentamiseksi takia, vaan myöskin käytön aikaisten tehtävien lisääntymisenä. Tärkeää rekisteröityjen oikeuksien toteutumisen näkökulmasta on se, että Oikeusrekisterikeskuksella on kohdennettuna riittävät resurssit myös tähän lainsäädäntökokonaisuuteen liittyvien tietosuoja- ja tietoturvatehtävien hoitamiseen.

Merkittäviä rekisteröityjen asemaan vaikuttavia tehtäviä ovat asetuksen 9 artiklan tietojen muuttamista ja poistamista koskevat velvollisuudet ja oikeudet sekä rekisteröityjen 25 artiklan nojalla tekemiin virheväitteisiin vastaaminen. Jos väitteenä on esimerkiksi se, että sormenjäljet on yhdistetty väärään henkilön, on Oikeusrekisterinkeskuksen kyettävä vertailemaan syöttämiään tietoja keskusjärjestelmään tallennettuihin tietoihin. Omaksutun vastuujaon mukaisesti Oikeusrekisterikeskus on omalta osaltaan keskusjärjestelmän rekisterinpitäjä, jonka tehtävänä on huolehtia niin pitkään kuin tietoja säilytetään niiden täsmällisyydestä ja eheydestä. Henkilötietoja ei vain välitetä, vaan niitä ylläpidetään aikansa tässä järjestelmässä ja Oikeusrekisterikeskuksen tehtävänä on viime kädessä huolehtia tietojen täsmällisyydestä ja eheydestä sekä poistamisesta. Tästä syystä katson, että on perusteltua säilyttää esityksen mukaisesti sormenjälkitietoja niin kauan kuin niitä ylläpidetään keskusjärjestelmässä.

EU-rekisterirekisteriasetuksen 28 artiklassa on säädetty kansallisen valvontaviranomaisen tehtävistä, kuten vähintään joka kolmas vuosi tehtävistä tarkastuksista. Omaksutusta rekisterinpitäjän ja käsittelijän vastuun jaosta johtuen kyse ei ole pääasiassa Euroopan tietosuojavaltuutetun valvontatehtävistä, jotka on rajattu käsittelijään eli eu-Lisaan. Tästä syystä katson, että kansallisella tietosuojaviranomaisella on erityinen rooli nyt lausuttavana olevan henkilötietojen käsittelykokonaisuuden valvonnassa ja tämä tulee lisäämään työmääräämme. Tietosuojavaltuutetulle tulee turvata riittävät resurssit näidenkin tehtävien hoitamiseen. Resurssitarvetta ja sen kattamista tulee arvioida vähintään tulevien vuosien talousarvioesitysten yhteydessä niin hallituksen esityksen mukaisten järjestelmien kuin muidenkin eurooppalaisten oikeus- ja turvallisuusviranomaisten tiedonjakojärjestelmien tehokkaan valvonnan turvaamiseksi.

Apulaistietosuojavaltuutettu Annina Hautala

Jakelu

Lakivaliokunta